

L'ús i abús del terme disseny obliga a parlar de les seves definicions. D'entrada, disseny ho abraça tot. Victor Papanek recorda que "totes les persones són dissenyadores. El disseny és la base de tota activitat humana. Dissenyar és compondre un poema èpic, pintar un mural, escriure un concert. Però dissenyar també és netejar i reorganitzar un calaix, treure una dent corcada, preparar un pastís de poma, escollir el lloc per a un partit de beisbol al carrer o educar un fill. Dis-

seny és l'esforç conscient per establir un ordre significatiu", sentència l'autor del llibre *Dissenyar per un món real*.

Ara bé, de manera més concreta, per a molts es tracta d'una "activitat encaminada a aconseguir la producció en sèrie d'objectes útils i bells". Aquesta definició de Juli Schmid i Saludes apunta a la producció, l'ús i l'estètica del disseny tant artesà com industrial. Després el disseny s'esmicola en diferents disciplines: el disseny gràfic, l'industrial, l'artesà, el disseny d'interiors o el disseny

Més amb menys, menys però millor

El prefix eco, que tot ho invadeix, no ha pogut resistir-se a incorporar-se al disseny. Lluny d'una moda del moment, el conflicte ambiental s'ha convertit en un dels principals reptes del món del disseny encara estabornit per l'integrisme tecnològic.

d'exterior o paisatgisme. I com no, el disseny ecològic o ecodisseny.

Joaquim Vinyoles, autor d'un ampli estudi i manual sobre el disseny ecològic encara inèdit, afirma que "l'actual noció de disseny es troba fortament impregnada pel mecanicisme i el racionalisme que hem heretat i que confon el disseny amb els productes resultants del procés, aïllats i diversificats en extrem". En definitiva, es tracta de resituar de nou la dimensió cultural del disseny per sobre de la productiva.

Usuaris exigents. Joan Rieradevall, professor d'ecodisseny a l'Escola Elisava, és autor d'un decàleg que sintetitza què hauria d'exigir un consumidor i un usuari responsables. En primer lloc, cal prioritzar els productes amb etiqueta ecològica certificada. En segon lloc, no s'han de comprar productes d'elevat impacte ambiental, si hi ha alternatives. En tercer lloc, cal optar per productes de baixa toxicitat, com ara piles sense mercuri. En quart lloc, s'han d'escollir els productes que han reduït el seu volum i pes com el dentífric sense embalatge individual de cartró. En cinquè lloc, convé preferir productes concentrats com a detergents. En sisè lloc, cal prioritzar productes amb més d'una aplicació, multiusos. En setè lloc, convé instal·lar productes eficients energèticament com bombetes de baix consum i de llarga vida. En vuitè lloc, cal escollir els productes envasats en materials reciclats. En novè lloc, seria convenient subministrar-se amb productes a l'engròs i amb envasos de múltiples vides. I un últim consell: cal comprar productes duradors, de llarga vida, de fàcil reutilització i, en tot cas, nous hàbits poden promoure l'ecoeficiència. Aquest és un de les vessants de l'ecodisseny. Segons Rieradevall, són pròpies de l'ecodisseny "les accions orientades a la millora ambiental del producte en l'etapa inicial de disseny mitjançant la millora de la seva funció, selecció de materials menys impactants, aplicació de processos alternatius, millora en el transport i l'ús i la minimització dels impactes en l'etapa final del tractament". De fet, no es tracta d'aparentar o fer servir el reclam verd explícit, sinó de garantir la idoneïtat, la in-

novació i, per tant, la millora de tot el procés implícit, des del bressol a la sepultura.

El Factor 4. La fórmula és senzilla i s'expressa de forma matemàtica: duplicar el benestar amb la meitat dels recursos naturals. És el *Factor 4*, llibre publicat l'any 1997 ple d'exemples i bones pràctiques, pare del *Factor 10* i el *Factor 20*. Però, més enllà de l'enginy dels seus successors, la fórmula d'Amory B. Lovins, L. Hunter Lovins i Ernst Ulrich von Weizsäcker ha fet fortuna per la seva plasticitat.

"Les persones no canvien el seu comportament si no tenen motius importants per fer-ho. Aquests motius poden tenir una naturalesa ètica o material. La motivació moral està relacionada amb la crisi ambiental. Els motius materials es basen en què, si la revolució de l'eficiència és possible tecnològicament, la competència imperant requereix dur-ho a la pràctica sense espera. Si comencem en el moment oportú, el canvi estructural es produirà majoritàriament sense pèrdues. Si esperem, es produiran nombroses ruptures estructurals i destruccions de capital."

Amory Lovins, del Rocky Mountain

Les wabi de Camper són unes sabates pensades per a espais interiors, domèstics o professionals. Les wabi són més ètiques que estètiques, realitzades amb baix consum energètic i sense artificis.

Objectes de Museu

La pròxima cita serà al Museu de les Arts Decoratives de Barcelona que presentarà l'any vinent les sales d'exposició d'ecodisseny, amb l'objectiu de mostrar al públic una exposició de diferents productes ecodissenyats, propers o desconeguts per a la gent, en les diferents etapes del cicle de vida -concepte, materials, energies, processos de producció, transport i distribució, consum i ús, deteriorament i reciclatge-. Amb aquests productes, el museu incrementarà la col·lecció de disseny i assolirà l'objectiu d'apropar els visitants a les necessitats de protecció del medi ambient per a generar noves actituds de consum i hàbits a la vida quotidiana.

Exposicions memorables

Homo ecologicus [febrer 1996, Fundació Joan Miró, Barcelona]. Produïda pel KRTU, aquesta mirada cultural del repte ambiental va significar la primera exposició de volada que no estava feta per biòlegs ni geògrafs. El comissari de l'exposició, l'arquitecte Oriol Pibernat, va convocar molts pensadors en un catàleg d'una gran qualitat.

Re(f)use [març 1999, Sala El Vienès, Barcelona]. Una exposició sobre productes sostenibles contemporanis que utilitzen residus o matèries biodegradables. El títol de l'exposició, promoguda per la Fundació de disseny Arango, fa un joc de paraules amb el terme anglès refuse, deixalla i reuse, fer servir de nou. *J.B.*

El 75% del material fèrric utilitzat a la sèrie de mobiliari urbà Orgànic, dissenyat per Joaquim Vinyoles, és reciclat. Fàcil de desmuntar, transportar i reciclar. Un valor social afegit: permet asseure's a les jardineres i pilons; la font permet beure aigua als adults, als menuts i incapacitats i el sobrant, per als animals.

Institute de Colorado, ha continuat investigant, fruit d'això és un nou llibre sobre el capital natural, que encara és inèdit tant en català com en castellà. Per a ell, "el fonamentalisme econòmic encara manté presoners els éssers humans per educar-los en la insaciabilitat i la rapacitat". Però, és possible gastar la meitat i obtenir el doble? Amory Lovins afirma que "és possible si totes les energies que s'han destinat a augmentar la productivitat del treball s'orienten a reduir el consum de recursos amb l'ajut d'una fiscalitat que gravi el malbaratament dels recursos i ajudi els productes i els processos eficients". Així, si en lloc de subvencionar la contaminació, que és el que ara fem, subvencionem l'eficiència, l'impacte ambiental podria minvar

en alguns casos espectacularment.

El mateix món de les empreses ha començat a entendre el repte ambiental no com unes exigències normatives. Així, Claude Fussler, alt directiu de la multinacional Dow Chemical, va publicar l'any 1996 un manual dedicat a l'ecoinnovació, integrant l'entorn amb l'empresa del futur, en què explica que les empreses estan perdent la seua capacitat innovadora i això es pot convertir en un clar desavantatge. "Fussler -afirma Ernst Ulrich von Weizsacker- mostra la direcció que probablement prendrà la innovació industrial. Si no llegeix aquest llibre, pot perdre el tren", amenaça el director de l'institut Wuppertal pel Clima, l'Entorn i l'Energia.

És ecològic el disseny? "Si el disseny fos ecològic no hauria aparegut l'ecodisseny. Si el considerem com una eina empresarial i productiva, la resposta és clara: el disseny és quasi antiecològic per definició". Joaquim Vinyoles ho argumenta, remarcant que els productes són concebuts com a entitats aïllades sense implicacions ambientals, "pel fet que el disseny se situa dins d'una dinàmica de l'obsolescència programada que impulsa al consum superflu, effermer i compulsiu". Però no és una sentència: es tracta més aviat d'una advertència: és obvi que, en un sentit ampli, el disseny pot ser o no ecològic, tot depèn del moment i el context que considerem.

El sotmetiment del món del disseny a la lògica del mercat comporta que no està orientat a les necessitats humanes, sinó a les necessitats del mercat. Així, l'objectiu del disseny és generar els pro-

Què demanem a un ecoproducte?

MATERIAL

- ✓ Lleuger
- ✓ Durador
- ✓ Unimaterial
- ✓ Reciclable

ESTRUCTURA

- ✓ Senzilla
- ✓ Desmuntable
- ✓ Adaptable
- ✓ Reparable

PRESTACIONS

- ✓ Effcient
- ✓ Multilús
- ✓ Compatible
- ✓ Reutilitzable

Un ecoproducte ha d'estar dissenyat i executat de la manera més lògica i coherent possible, amb les tecnologies apropiades disponibles. El material ha de ser lleuger, durador, evitant barreges de materials, reciclable o, millor, biodegradable. Ha de ser senzill de produir, desmuntable, adaptable i de fàcil manteniment. No pot incloure ingredients tòxics, ha de ser energèticament eficient i amb el mínim empaquetat. Ha d'estar pensat del bressol a la sepultura.

Font: DOMUS / J.B

ductes que permeten alimentar la dinàmica producció-consum (quants més i més diversos, millor).

“Els que volem instaurar un disseny més ecològic tenim molta feina. Abans haurem d’aconseguir que sigui, simplement lògic”, explica Vinyoles. El producte no ha de ser el centre d’atenció del disseny. Per aquest motiu s’acostuma a dir que el que necessitem no són més sabates sinó caminar, o no necessitem fusta (recursos) sinó prestacions (satisfacció de necessitats legítimes).

Per dur-ho a terme han aparegut molts instruments de control que permetran a experts i usuaris sotmetre a examen els productes: l’Anàlisi del Cicle de Vida (ACV, del bressol a la sepultura), l’Avaluació de l’Impacte Ambiental, l’estudi de la Intensitat de Material per Unitat de Servei (MIPS, dany ecològic causat per un producte o servei), la petjada ecològica, l’espai ambiental (espai geogràfic ocupat per una economia, tenint en compte la importació de recursos naturals i les emissions tòxiques).

Semblarà un embolic, però no ho és. “El disseny ecològic, conclou Vinyoles, és un procés cultural i productiu mitjançant el qual la persona resol de manera planificada llurs problemes i necessitats, tant biològiques com psicosocials, interactuant amb la naturalesa i amb ella mateixa. Els productes, els serveis, les realitats materials i immaterials de tot tipus li permeten establir un ordre humà en harmonia amb l’ordre de la naturalesa”. Complex, però no necessàriament complicat.

Jordi Bigues

Ara també

Plàstics i

Tetrabrics

**solament amb tu
podem anar a més!**

96.295.94.54
Línia Medi Ambient

AIJUNTAMENT DE GANDIA
MEDI AMBIENT